BENVOLGUDA AGNÉS...
BENVOLGUDA RAQUEL...

Fragment traduït del llibre inèdit
Hijos del 68 y otras historias inconexas
de **MARIA DOLORES PEIRÓ**

BENVOLGUDA AGNÉS,

Fa una estona que done voltes per la meua habitació decidint si escriure aquesta carta o no. A la fi comprenc que és irremeiable: algun dia hauré de fer-ho, així doncs, siga.

Si et digués que avui és un dia blanc... ¿sabries qui sóc? Llavors imaginàvem que les jornades eren de colors i reflectien un estat d'ànim. Quan feia bo, solíem baixar, tu i jo, de Paraninfo a Moncloa creant escenes –enquadraments– en què un paper gran i brut de diari giravolta-va impulsat pels remolins d'un vent de tardor, pegant-se com una medusa de cristalls i parets, fins caure, ensorrat, en un munt de fem des-prés d'uns segons de gloriosa dansa. Era la imatge perfecta per a la pel·lícula superrealista on volies tancar totes les preocupacions latents en Camus, Sartre, Kafka i "siguem realistes, demanem l'impossible".

Tu volies fer cine, jo pretenia ser escriptora...

¡Teníem llavors tantes quimeres com a objectiu!

I, com que les pensàvem, crèiem que serien possibles.

Andreu, el meu marit, –¿el recordes?– treballant sense parar. Aquesta nit, com tantes altres, no tornarà a sopar. "He d'acudir a una reunió inajornable i supose que acabaré tard". Ja sé que és una frase feta. En això s'ha resolt allò de demanar l'impossible.

Els xics ja van a la Universitat. Tot està sota control. Llevat de mi mateixa.

¡Ai, Déu! ¡em costa expressar-me tant! Perquè no és intenció meua posar-me trista o enyoradissa, i no voldria caure en això. He comprés que, en aquesta societat d'avui, no hi ha treva per a la malenconia.

Encara que, Agnés, no sé si seré capaç d'escapar-ne en aquesta llarga vesprada que tinc davant meu. ¡Fa tant de temps que no m'assente a reflexionar!

Érem bones amigues, ¿recordes?, i ara –dins de la meua confusió– ja no sé molt bé què som. Confie que aquella comunió nostra, aquella capacitat de connectar tan il·lusionada no haja sucumbit del tot, pressionada per aquest nou estil de vida que ens ha sobrevingut com un al·luvió.

A vegades em fa l'efecte que allò que vam ser ja és història arxivada i em pregunte amb angoixa si jo mateixa m'he quedat en els arxius.

Com et vaig dir, els xics estan a la Universitat i Andreu s'ha convertit en un home dels que no tenen temps a malgastar. Les meues amigues actuals no entenen de dies blancs o verds i per això cada vegada estic més espantada, perquè tot se m'allunya i vaig quedant-me sola demanant encara impossibles. Fent no sé quines coses per als altres, se m'ha anat quedant una qüestió pendent que he ajornat una i altra vegada i que, al remat, he descobert que es tracta de la meua pròpia vida.

Pel jardí està començant la primavera. Tot és agressivament roig, o groc, o verd. Em resistesc a deixar de veure tot el que subjau sota les targes de crèdit.

Si tu no has oblidat els colors dels dies, potser et fos possible perdre un temps aclarint assumptes tan abstractes i faltats d'interés com la meua maleïda "qüestió pendent". Tant de bo que en llegir tu açò, si és que cau a les teues mans malgrat tot, no em sentes arxivada, perquè només pensar-ho m'ompli d'angoixosa ansietat.

A vegades, quan em desperte dematí i mentre dura aquest entreson que et retorna a poc a poc a la realitat, em pregunte si no seria possible retrocedir en el temps fins on vaig abandonar aquella il·lusió meua. ¡Desitjaria tant tenir la possibilitat de reprendre el camí que vaig deixar erm!... Perquè ma vida –en tinc el pressentiment– s'ha quedat larvada, "obsoleta", segons els nous conceptes. Estic romanent en un món on ja no queda ningú.

Si aquest retrocés fos possible, desitjaria reviure les nits d'insomni provocat, perquè era vital entendre el barroc i els èxtasis de Santa Teresa. ¡Era tan important la qüestió de Sísif o els motius de Raskolnikof per a donar mort a la usurera!

M'hi jugaria que els meus fills no saben qui és Raskolnikof i el meu marit gairebé deu haver-ho oblidat. Jo, per a ells, no sóc sinó una mare romàntica encastellada en "altres èpoques". Malauradament, potser tinguen raó.

Tanmateix, i per la meua banda, continue tement que els xics no siguen capaços mai de descobrir el colorit dels dies, encara de vital importància per a mi.

Em pregunte, amiga meua, si tu encara estaràs aquí amb els teus colors vius o te n'hauràs anat amb tota la gent del món dels ordinadors, perquè si així fos –i m'espanta desesperadament– jo m'hauré transformat en un pur fantasma solitari, i el meu món en una fantasmagoria.

A l'altre costat de la finestra que tinc enfront de l'escriptori, hi ha una gran explosió de llum perquè la primavera continua, no s'atura. Ara tinc molt de temps per a fixar-me en les petites coses que m'envolten i potser per això se'm fa més palesa la meua existència, que tant em contorba.

Damunt de la meua taula hi ha un exemplar de les cartes que van Gogh va escriure al seu germà Theo. Anit, mentre esperava que em vingués aquesta son que a vegades no arriba, vaig llegir una confessió especialment emotiva en què parlava de la seua pròpia presó i que m'ha corprés molt profundament per tal com m'hi he identificat. Permet que et transcriga un paràgraf molt breu, perquè em terroritza la idea de furtar temps a ningú. La carta diu així. "No sabem dir mai què és el que ens tanca, el que ens envolta, el que sembla soterrar-nos, però sentim, en canvi, no sé quins barrots, quines reixes, quines parets. ¿És imaginari tot açò, fantasia? No ho crec, i en acabant hom es pregunta: Déu meu, ¿serà per molt de temps?, ¿serà per a sempre?, ¿serà per a l'eternitat?"

No sé per quina relació d'idees, he recordat el professor Ferran explicant "Las Cárceles del Alma" mentre s'alçava el sol rere la veïna Facultat de Ciències.

Ara tota la Universitat està canviada. Sé que nous edificis han sorgit on antany eixia el sol, i que ni tan sols hi ha revoltes per açò o allò, ni estudiants disposats a caure en presó per un ideal.

A través dels meus fills conec totes aquestes coses.

Té gràcia: ara comprenc que per engendrar i donar a llum, per ordenar els maleïts armaris, per crear pau, he deixat el meu camí sense recórrer i amb això he deixat créixer els barrots de la meua gàbia. Sols em queden forces per a envejar tots aquells que hauran passat les seues vides retallant ferros a costa del seu benestar.

Et contaré un fet sense importància però molt significatiu per a la meua vulnerable sensibilitat: l'altre dia Andreu va portar inesperada-

ment un quadre de Bonard. El va comprar, segons va dir, en una subhasta d'art i t'assegure que és una tela preciosa. Em va captivar des del primer moment. Representa una vil·la del segle dinové situada en una arbreda farcida de llum. Ja coneixes –si ho recordes– la meua mania pels colors. En transcendeix una gran pau, com si el temps transcorregués lentament en una sesta tranquil·la i interminable. La casa és, evidentment, la protagonista, ja que no hi ha figures humanes, i els arbres, a pesar de l'esplendor, es comporten com simples acompanyants. De la seua estructura s'endevinen fets viscuts... alguna cosa, no sé què és, t'ho transmet.

Tanmateix, Andreu diu que no hi veu res d'encisador, però que el considera una bona inversió ja que Bonard està a l'alça.

Li vaig preguntar, amb certa por, si pensava vendre'l.

-Només si hi ha una bona oferta. És de les poques coses per les quals no cal pagar impostos.

Aquesta manera de concebre la vida em desconcerta. Hi veig una gran fredor. ¡M'hauria agradat tant que Andreu disfrutàs del quadre!...

Estic segura que Bonard se sentiria, si més no, perplex.

Et conte totes aquestes coses no tant perquè conegues el meu estat actual com per la necessitat que sent de dialogar amb mi mateixa, a risc i tot d'abusar de la teua generositat, cosa que ets lliure de no concedirme tot llançant, només, aquests fulls a la paperera. I Déu vulga que no ho faces, tinc aquesta sola esperança. No pot ser que tu també hages desaparegut amb la Universitat aquella, els amics, i el magnífic sol que feia cada matí rere la Facultat de Ciències.

Agnés, una altra volta amiga meua, ¿com podria concretar el meu estat d'ànim? I si aconseguís fer-ho, ¿hi hauria solució per al meu desassossec?

De vegades, quan insensatament pretenc que Andreu entenga la meua situació interior, em quede més abatuda encara.

-No vius la realitat –em diu, mentre es calça una sabata–. La vida és una jungla i, per a sobreviure, cal tornar-s'hi agressiu.

Això és tot.

Els comentaris següents són recomanacions per als bancs o possibles telefonades de possibles inversors... Tanmateix, ell no pot comprendre que el meu problema rau en el fet que no entenc de comptes corrents mentre que penetra la llum del sol a través de la meua finestra. ¿Quin sentit tenen només els diners? Deu ser que aquesta llum em sembla encara venir d'aquella Facultat de Ciències i la d'avui és ben una altra.

¿Què he fet, Agnés, de ma vida mentre que tots vosaltres perdíeu les il·lusions? ¿Per què, Déu meu, no les hauré perdudes jo, a fi d'estar ara amb vosaltres?

Sé que els espècimens que, a l'albada de la humanitat no es van adaptar al medi, van sucumbir. Sé, també, que aquesta llei no ha sigut derogada per la natura, que l'aplica amb rigorositat. Per tant, he comprés també que, si no trobe el camí, estic destinada al sacrifici.

El dilema m'assetja i té pressa per trobar una solució, ja que cada vegada estic més allunyada de vosaltres i, a mesura que us veig petits en la distància, el meu període vital disminueix. Igual que un ciri que crema els últims mil·límetres del seu ble.

La qüestió rau en renunciar a la llum en benefici de l'oxigen, i la meua lluita interior es debat entre si paga la pena o no. Més encara: si seria possible.

La meua salvació, com ja hauràs comprés, està en tu. Del fet que hi estigues encara o no depén la meua pròpia vida. Perquè si també has desaparegut i no em sents, s'haurà fet per a mi el silenci i m'adonaré que el sol aquell es va extingir per a sempre i, per tant, camine en solitud a través del meu inexistent món de tenebres.

Estimada Agnés: ¿que hi ets aquí encara...?

BENVOLGUDA RAQUEL,

La teua missiva em va arribar un dia verd, ja veus que encara existeixen, però no et faces moltes il·lusions. La vaig llegir mentre hi quedava color, després s'apagà i restà només el verd de l'enyorança.

¡Quin trasbals aquest, de viure!

T'era necessari el meu punt de referència, ho entenc.

Com tu, abans de començar aquesta carta, he passejat per la meua habitació tractant de posar-me en lloc teu. Ja saps, un acte d'imaginació. M'he vist a través teu, separada del món per un cristall fort, però invisible. ¿És així com et sents?

Trobe que, per a posar-nos al mateix nivell, hauré de contar-te –si fa no fa breument, ja que abundes en temps– allò que va ser la meua experiència vital d'ençà que cadascuna va seguir el seu camí.

Escric també enfront d'una finestra, però sense explosions de llum, ja que un mur amb finestres petites intercepta tot sol i tot paisatge: visc donant a un carreró estret.

Doncs, veuràs: quan vaig enllestir els estudis i mentre tu planificaves una boda pròspera –no hi ha cap mena d'agror en aquestes paraules, pots creure'm; altrament no ens servirien ni a tu ni a mi– jo vaig anar rere un anunci prometedor dins del camp del cinema. Per a tal efecte vaig haver de traslladar-me a Barcelona.

La promesa va quedar en això. El meu objectiu, fer pel·lícules, pressuposava un caramull de coses, entre les quals, diners. Vaig comprendre que no bastava ni la il·lusió ni les bones idees.

I vaig viure, tu no ho saps bé, en la més magra estretor a fi d'aprendre i ficar el cap, però la tasca fou dura i, el pitjor del cas, estèril. El color dels dies fou empal·lidint i els ideals, reduïnt-ne el camp. Anys de desesperança i ràbia continguda.

Al final vaig claudicar. Em vaig dir que "de moment", i davant l'oferiment d'un lloc a l'ensenyament que em permetés sobreviure amb certa dignitat, vaig acotar la testa.

Durant anys vaig explicar San Juan de la Cruz i García Lorca sense cap convicció perquè no em quedava ja entusiasme. Els dies eren grisos majorment i, a poc a poc, vaig anar oblidant que tinguessen color.

A l'Institut vaig conéixer Ramon, el meu marit, que em va salvar de la desesperança. Ell, en canvi, és un home nascut per a ensenyar, el qual admire per això. Almenys va trobar el seu lloc, malgrat els esforços que realitza per salvar els mals plantejaments de la maleïda administració. Però té l'ànim viu i desitja lluitar. Jo, no.

Hem tingut dos fills, que entren ara a la Universitat, com els teus, però un succés ens va afonar durant un temps en la desesperació: el més menut dels xics va patir un atac de pòlio i quedà coix. Aquest va ser el moment en què vaig deixar de creure en Déu i si no hagués sigut per aquells que encara em necessitaven viva, estigues segura que avui no em trobaria escrivint-te per a servir-te de punt de referència.

Però una, quan aposta per la vida, ha de fer-ho amb totes les conseqüències, no pot transformar-se en un pes mort, perquè llavors és millor no viure.

En acabant, tot va continuar, no s'aturà res, i seguim lluitant per cobrir despeses excessives i pagar deutes petits. El sou d'un professor, i encara de dos, no dóna per a més.

El meu to et semblarà desil·lusionat, derrotista, però no és aquesta la meua intenció. Només pensant en aquells dies he desenterrat el meu abatiment, però no m'amargue ja. He comprés que la vida és el que és, no allò que voldríem que fos. Assumir-ho m'ha costat tots aquests anys en què tu has estat, com dius, capsulada. Sé que hauria fet un bon treball si hagués tingut una oportunitat. I no se'm va donar.

L'amargor que em queda –el meu assumpte pendent– és la sensació que vaig claudicar. Potser creia que la vida em devia aquesta oportunitat, més tard he comprés que havia de guanyar-se, i no vaig ser suficientment valenta com per a no renunciar-hi. El meu dilema –tots alguna vegada n'entropessem amb algun– va ser l'elecció de la lluita o de la supervivència. Comprén que la lluita significava la vida. Elegida la supervivència, ja tot em tenia igual.

Potser per a tu no siga cap consol disposar d'un quadre de Bonard, amb el que això comporta. Tant de bo pogués jo, encara que fos només per un dia. Però cada persona és un món, i no ho prengues com una frase feta.

Entenc el teu desencant i entenc el teu patiment, però t'hi duc molts anys d'avantatge.

En una cosa tens raó, en allò que dius de l'adaptació per a la supervivència: és el que estic intentant fer. Però no penses que això et dóna la felicitat. ¡Si de cas, amb això, podríem aconseguir la pau! Ens serà difícil als fills del 68, potser perquè vam posar massa carn a la graella. No és fàcil crear i sostenir un món com el que desitjàvem i el "gènere humà" així ho va comprendre. Per això els teus fills i els meus han deixat de pensar en mons de colors, instintivament han posat els seus objectius –que no il·lusions, aquesta és la diferència– en allò que es pot aconseguir i que et dóna un petit plaer. Perquè tot plaer petit té un preu assequible.

Nosaltres, ¡caram!, vam signar un xec en blanc.

El que jo em pregunte és si, a la fi dels seus dies, a l'últim recompte, no hi hauran trobat a faltar un sentiment més abrasador.

Açò de viure és quelcom complex i incontrolable.

Però, estimada Raquel, tot flueix. Hauràs d'assumir el teu fracàs, com tots ho hem fet, i aprendre a viure amb ell. Sembla que tot açò constitueix l'experiència de què parlaven sempre els nostres majors, darrere un sospir.

Tanmateix, intuesc que, després de la crisi de la nostra edat, hem d'estar a punt de trobar una altra resposta a açò que diem vida. Jo crec que hem començat a albirar-la...

Fins ara no trobava grandesa en aquesta existència meua. Des de dintre de mi brollava el meu propi fracàs, com et brolla a tu. Però... ¿no serà aquest un enfocament unilateral de l'existència, faltat de dimensió? Tot brollant de mi mateixa, vaig oblidar el torrent que ve de fora i estic notant que m'he perdut les explosions de vida que, indubtablement, el món hi conté. Mirant a través de les nostres emmarcades finestres, potser que hàgem perdut el moviment de les galàxies. Hem creat mons tan-

cats de nosaltres mateixes, sense parar esment que només som cadenes, borrons d'una primavera total i això ens porta a la solitud i a la desesperació.

¿No creus, Raquel, que potser llavors estudiàssem, vibrant, un Kafka i un Camus molt particularitzats? ¿Quin món ideal desitjàvem i per a qui?

Ens van llevar la lluna de les mans i ens hem posat a plorar sense entendre que el lloc de la lluna està als cels. ¿Què dimonis hauríem fet amb l'impossible, una volta transmigrat al món de la possibilitat?

Totes les coses acaben estant al lloc que els correspon. Per molt que les elevem, la llei de Newton les atrau i les col·loca sobre la terra. Contra això, no pot lluitar ningú.

Però, Raquel, hauràs notat que reflexione sobre totes aquestes coses sense massa convicció perquè, en el fons, és com si creiés que és possible abastar la lluna. ¡Aquesta fe miserable...!

¿En què hem fallat tu i jo? Perquè els dies blaus o verds, si hem sigut capaces d'imaginar-los, és que existeixen en alguna part. Amb por et dic que serà necessari tornar a trobar-los. Si fóssem capaces de submergir-nos sense reserves en aquest món per on s'expandeix el tot, tal vegada els trobaríem en tota la seua dimensió, no sols com a escenes d'una pel·lícula de ficció.

Però, després de la nostra desfeta, faríem malament de deixar-nos al càrrec d'una potència forània: des d'ara desitjaria que les meues il·lusions nasquessen del meu motor intern, d'un generador que sóc capaç d'impulsar, cosa que em farà ser l'artífex del meu propi color. Que tan sols la mort irremeiable puga tallar-ne l'energia.

A partir de la meua voluntat et dic que si volem que tornen a existir els dies aquells, haurem de crear-los.

El submón –el qual hem desestimat i on el diner no val res– està ple de vida, no importa que no tinga utilitat a l'ús. Pot succeir-hi que fins i tot siguen possibles les meues pel·lícules i les teues novel·les, n'hi ha prou amb projectar-les, amb imaginar-les intensament fins que cobren color i vigor. Qui sap si acabarà arrapant perfils.

Així, doncs, si ho impulsem des de dintre... ¿podríem fer possible l'impossible? Recorda els seguidors d'Aquil·les a la Guerra de Troia: "van poder perquè creien que podien".

¡Ai Raquel! L'aventura està fora, el desig dins.

¿Com es farà el camí?

ESTIMADA AGNÉS,

La teua carta em va arribar com un torrent d'aigua fresca, a pesar de la seua tristesa continguda. També de la seua esperança imparable.

No sé per què vaig seure enfront del quadre de Bonard i vaig començar a imaginar els successos que irradiaven dels seus murs, a poc a poc, dels seus dormitoris i salons que se'm van fer visibles. Tímidament van aparéixer les persones que hi van morar i, al remat, em contaren tot el que els va passar.

Hi ha un submón, és veritat, que no he sabut veure.

Durant hores, el meu entorn havia desaparegut i vaig ser capaç d'endinsar-me a la casa i escriure, escriure... tot allò que prodigiosament se m'estava oferint.

La història que trasllade al paper m'acompanya en el somni, en el meu entreson i encara en les conversacions que sostenc amb la meua gent. Aquesta obsessió meua és com una aventura i agraesc al meu marit que no vinga a sopar.

Durant hores, isc de mi mateixa per a comprendre els altres, i l'experiència és apassionant. La meua ploma vola, no sé amb quin estil, però sí amb bona vivacitat. Tot allò que veig m'ordena escriure perquè la seua existència no s'acabe.

I en terminar un relat, fent-se nit, he vist un gran paper de diari dansar entre l'arbreda impulsat per un remolí de vent. M'he quedat quieta i he somrigut. Podries haver sigut tu, ¿veritat?